

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DET NYA GÖTEBORG

Redaktion 1:sta Långgatan 10. Tel. 42775.

Expedition 1:sta Långgatan 10. Tel. 45267.

Anmälan.

I samförstånd med Hyresgästens redaktion har H. S. B:s styrelse beslutat att bekosta en bilaga till tidningen, som skall utkomma varje månad och som nu presenterar sitt första nummer för Hyresgästens läsare.

Vi kalla den *Det Nya Göteborg*.

I första hand är denna lilla tidning avsedd att vara ett sammanhållande band mellan H. S. B:s moderförening och lägenhetsinnehavarna i H. S. B:s dotterföreningars fastigheter. Gemensamma intressen skola där belysas, önskemål föras fram och förutsättningarna för deras förverkligande prövas. H. S. B:s styrelse är övertygad om att detta skall bli till gagn för hyresgäströrelsen i dess helhet. Visserligen har det sagts, att de som köpt sin lägenhet, också löst sin bostadsfråga och att man från deras sida icke bör vänta några ansträngningar för vår rörelses fortsatta utveckling. Det är ett mycket vanligt betraktelsesätt och ett naturligt betraktelsesätt i våra dagar, då man sett så mycket överspänd idealism brista som såpbubblor. "Bara jag har min kaka bakt, bryr jag mig icke om hur andra har det", säger man. Det är möjligt, att det är så. Men människan lever icke endast av bröd. Hon går på kinne, hon går på jazz, hon dricker brännvin, hon röker tobak. Hon läser och skriver. Hon går på museum och i kyrkan. Hon bildar föreningar. Hon blir stadsfullmäktig och riksdagsman. Det är kanske alltför djärvt att säga, att alla dessa ting tillsammans utgöra mä-

niskornas nöjesliv, och att detta nöjesliv är lika verkligt och lika oumbärligt som kakorna i taket. Vi äro emellertid djärva nog att påstå detta. Och vi tillfoga, att enligt vår mening människor i allmänhet icke fått upp ögonen för, att det centrala i nöjeslivet är och förblir hemmet. Där skall man icke endast sova och äta. Man skall också trivas.

De, som gjort stora ansträngningar för att komma in i ett hem, där de kunna trivas, ha samlat en erfarenhet, som kan hjälpa många andra, vilka ännu icke hunnit ett så långt stycke på väg. H. S. B:s lägenhetsinnehavare ha i sin samlade erfarenhet ett stort kapital, som *Det Nya Göteborg* vill göra räntebärande för hela allmänheten.

Hyresgäströrelsen är en kamporganisation och dess tidning *Hyresgästen* har under Martin Anderssons ledning blivit dess kanske kraftigaste vapen. Den har att utan räddhåga föra sin hånda kamp mot fattigdomen och utan hänsyn men ärligt och öppet vädja till allmänheten att stödja utan förbehåll hyresgästföreningarnas aldrig vilande aktion att skydda de gamla hemmen mot enskilda intressens aldrig vilande rovdrift. Hyresgästen måste förbli ett kamporgan i denna strid, som icke får upphöra, förrän den kämpats till slut, icke upphöra förrän hemmet är fredat och kommit utanför räckvidden av den spekulation, som är livsnerven i vår tids och måhända i alla tidens ekono-

miska system. Civilisation är väl till sist intet annat än att skydda allt vad som skyddas kan av mänsklighet och människovärde undan dessa stormars härjningar. Efter vården av de sjuka och förkomna och i samband därmed är skyddet för hemmet det steg fram i civilisation vår tid har att taga.

Det är Hyresgästens program.

Det *Nya Göteborg* skall infogas, som ett organiskt led i denna verksamhet. Om Hyresgästen framför allt har att föra kampen mot det onda, vill *Det Nya Göteborg* efter måttet av sina krafter och i intimaste samarbete med Hyresgästen söka leda strävan till det goda. Den ena uppgiften är att skydda det gamla hemmet, den andra att bygga det nya.

Det har lyckats H. S. B:s styrelse att till medhjälpare vid redigerandet av denna bilaga knyta ytterligare en kraft till Hyresgästens red., fil. kand. *Gustaf Lannestock*, som haft tillfälle att studera bostadsfrågan i både England och Tyskland och nu skall ägna sin kraft åt det kollektiva hembyggandet i Göteborg. Vi äro övertygade om att det icke skall dröja länge, förrän vår unge redaktör skall ha vuxit sig in i de angelägenheter som ligga våra H. S. B:are om hjärtat och att ett gott samarbete inom en allt vidare kamratkrets skall trygga åt *Det Nya Göteborg* en i alla avseenden lycklig framtid.

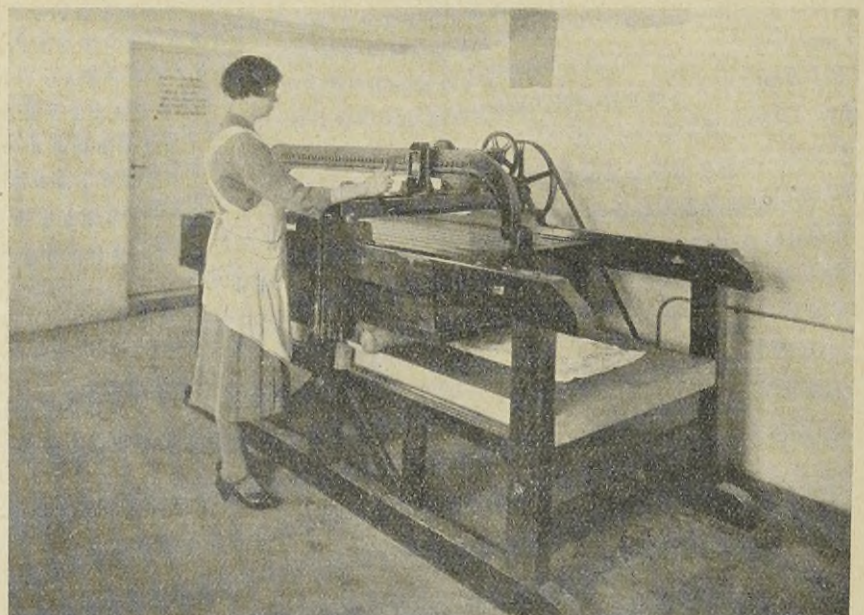
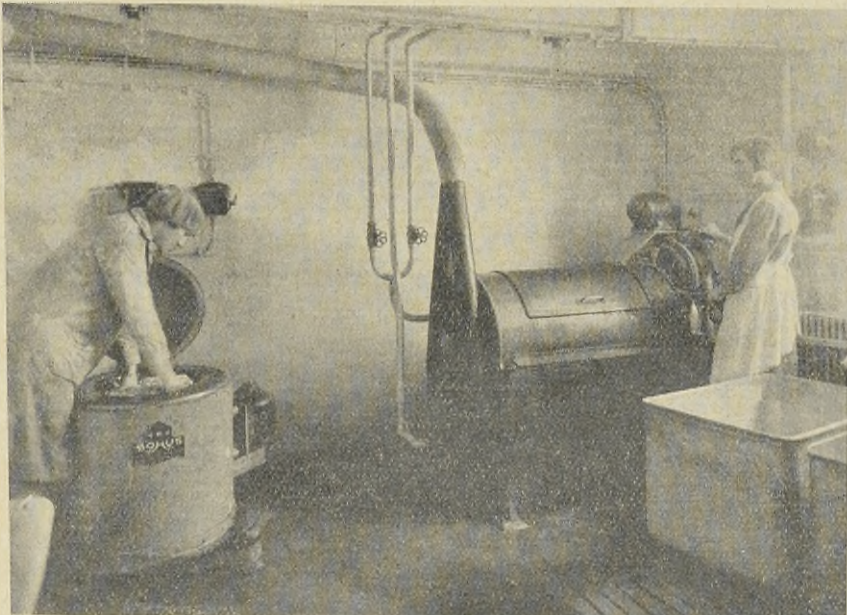
Sven Backlund.

Det gamla och det nya.

Inom Göteborgs Clartésektion har startats en studiecirkel för studium av bostadsförhållandena inom Göteborg. Medlemmarna ha delat upp staden mellan sig och söka få en uppfattning om läget i var sin del genom självsyn och studium av tillgänglig statistik, för att sedan utbyta och jämföra intrycken. Det hela är utan alla anspråk. Det är ett försök att skaffa intryck och berikad erfarenhet åt medlemmarna, och kan näppeligen bli mera. Studiefältet är så stort och exakta metoder så svårtillämpiga, att det skulle kräva de deltagandes fulla arbetskraft under mycket avsevärd tid, om vi skulle försöka komma till några resultat med anspråk på oemotsäglich, objektiv giltighet. Kanske skulle det rentav ta så lång tid som stadens egen undersökning med samma mål syns komma att kräva.

När man bett mig meddela något om rundvandringens resultat, så kan jag alltså bara komma med några allmänna och personliga intryck. Helst som "rundvandringen" ännu är långt ifrån avslutad. Den har inte, åtminstone än, gett andra resultat.

De stadsdelar där jag för min del hittills har gjort intrång i en rad som stickprov utvalda lägenheter, är Haga och Otterhällan. Vad som mest har slagit mig är icke bostädernas underhållighet. Det är invånarnas förnöjsamhet med dessa underhålliga bostäder. Visst finns där mörker, fukt, trångboddhet, köld, förfall. Men med vilken kärlek man söker motarbeta och förgylla upp förfallet. Där är en eländig fönsterglugg i en tjock mur, 35 cm. i fyrkant, enda ljusintaget till ett kök, som ligger i djup skymning

Husmödrarna använda gärna maskiner som spara tid och arbete. 1. Tvättmaskinen och centrifugen (vridmaskinen) i arbete i H. S. B:s tvättstuga. 2. Den elektriska kallmangeln i arbete i H. S. B:s hus.

klockan 12 på dagen. Men framför har man en liten spetsgardin, och i gluggen står en välansad kaktus (vilket förvisso inte bättrar belysningen). Där är ett tak som håller på att ramla ner. Hyresvärden har inte gjort reparationer på tio år — det har hyresvärden knappast någonsans, utom i samband med hyresgästbyte, och där hyresgästföreningen framtvingat reparationer. Men invånarna själva ha strukit det ramlande taket med oljefärg, som håller kvar det värsta, och i det kalkregn, som inte låtit sig hejda, står dock bordet väl avdammat med ordentligt ordnade böcker och tidningar kring markartsbuketten i sin vas. Och man är sällan pigg på att flytta. Visst har man önskemål, väggen är ju så fuktig så sängen måste stå ett par decimeter ifrån, och vattenledningen ute i trappuppgången är frusen nu i denna kylan och nog skulle det vara skönt att få tapeter på skåpet, som man själv har snickrat ihop av gamla lådbräder, och ifasligt bekvämt är det ju med elektriskt ljus, det blir då inte billigare med fotogen. Ja, bara man kunde få vattenledningen upp-tinad och väggen torkad; skulle det inte kunna gå med någon sorts påstrykning? Men flytta ifrån alltihop, den mörka gården och den trånga trappuppgången och det skåp, som man själv har gjort? Det vill man inte gärna. Där det är beslutat att rucklet skall rivas, bär man det som sin dödlighet, med dov resignation.

Mest gör det väl till att man inte vill till stadens utkanter för att få dryga spårvagnsresor och dyrt konto för spårvagnspengar, och att man är rädd för högre hyra. Här i dessa gamla stadsdelar gå hyrorna, från 75 kronor ibland ned till 10 kronor för ett rum och kök och 18 kronor för två rum och kök, dåliga naturligtvis, men ändå. I ett nybyggt hus befarar man, säkert med rätta, att få betala dubbelt och tredubbelt. — Men uppenbart är också att man hänger fast vid det gamla, som man lagt ned så mycken möda på. Man vill se det förbättrat, men inte vrakat. Det är mänskligt och vackert.

Till stor del utgöras dessa stadsdelars invånare av ensamma och gamla personer. De ha bott här länge, här ha barnen växt upp, det är begripligt att de hänga fast vid det gamla. Men även hos unga arbetare och arbetarhustrur har jag stött på denna vackra konservatism, som lagrar sig över de ibland mer, ibland mindre berättigade ekonomiska betänkligheterna. Jag kallar den vacker, efter den inte bara är den begripliga oviljan att ta initiativ, att bryta en genomförd anpassning och anpassa sig efter något nytt. Den är också den kärlek till vardagen och ens egna händer verk, som ensam gör en människa bofast.

Men skulle då inte denna hemkärlek kunna få ett värdigare material att arbeta med? Oftast är det väl hustrun, som får ha den mesta mödan med hemmet. Sker det inte hustrun en ständigt orätt, om hennes omsorg får uppsugas av att bära vatten från gården, när en vattenledning kunde så lätt utträtta det besväret, att bättra för tillfället det som ändå är fallfärdigt och skapa ett dragligt utseende åt det som är ohjälpligt ruttet, att t. ex. laga mat under de obekväma förhållanden, under utförande av en massa rörelser som vore fullständigt onödiga vid litet mer praktiska möbleringsarrangemang? Det kunde ha framgått mycket bestående och vackert ur den omsorg, som nu är praktiskt taget bortkastad. Och sker det inte barnen en orätt, om föräldrarna lä-

Stålhus — intressanta experiment av tyskarna.

Hus av stål?! Resning, väggar, tak, fönsterposter, allt av stål. Är det möjligt? Det måste väl ändå bli bra kallt och obehagligt att bo i sådana hus. Och tänk hur det fuktat se'n. Man kan lätt föreställa sig hur det ska rinna av väggarna och förstöra möblerna. Så mycket dumheter nu för tiden.

Ja, liknande invändningar gjordes när man började bygga fartyg av järn. Ingen kapten skulle vilja ge sig ut på vatten med en båt av järn. Första lilla vindstöt skulle naturligtvis kasta järnburken över ända. Och så skulle det gå till botten med kapten och manskap. Last kunde man ju absolut inte tänka på. Det var svårt att få folk i början. Att gå ombord på ett dylikt skrov var detsamma som att ge sig döden i våld. Och många dåtida sjö-hjältar förblevo hela sitt liv ständaktiga. De läto endast engagera sig för resor med träfartyg.

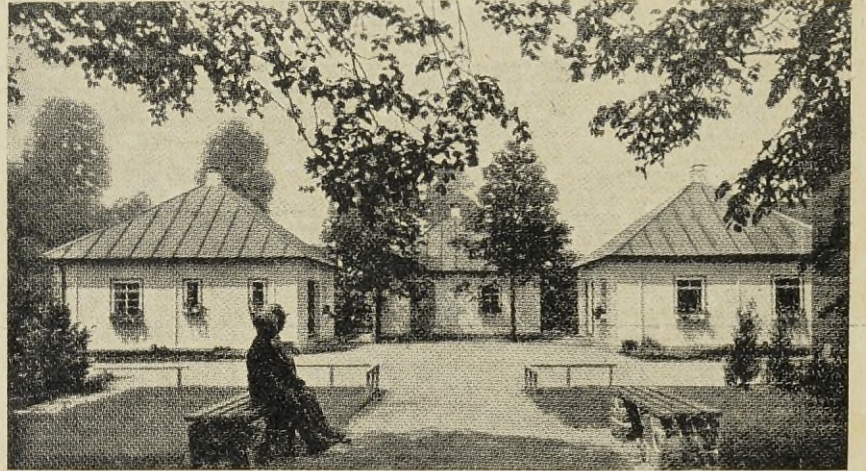
Det är i detta sammanhang onödigt att dra ut jämförelsen med nutiden. Envar vet, att stålskeppen behärska världshaven. Men mellan första försöket och fulländningen av i dag ligger en lång experimentens och förbättringens tid.

Stålhusiden är icke alldeles ny. Resningar av stålkonstruktion ha länge använts i både Amerika och Europa, och åtskilliga år före världs-

ta deras barndomsminnen hänga fast vid smutsiga käkar, bara för att deras egna minnen nu en gång hänga där? — även om det inte skulle låta sig visa att barnens hälsa tagit skada på frisk luft och sol. Tänker man på saken, låter det sig inte neka; och bostadskonservatismen framstår då i mera blandat, mindre skönt ljus. Man finner att det är mannens plikt att skaffa hustru och barn en sund och vacker bostad, så snart den ekonomiska möjligheten finns, även om han själv i egen hög person inte är så mycket hemma och därför inte har så mycket känning av olägenheterna, och även om hustrun och barnen själva allra helst vill stanna — kvinnor och barn med sitt rika känsloliv äro som bekant gärna konservativa.

Där den ekonomiska möjligheten icke fanns — ja, där återstår den att skapa. Där tangerä vi de större samhällsproblemen. Men jag tror man har rätt när man säger mig att den ekonomiska möjligheten finns åtskilligt allmännare, än en flyttning till värdigare bostäder kommer till stånd. De som tagit till sin uppgift att här bryta isen och utså missnöjets frön, utföra ett otacksamt, men nyttigt arbete. De gamla ohälsosamma hemkänslorna måste förstöras, innan underlaget kan skapas för nya och än rikare. Det är grymt, men det är så för all radikalism i kultur, politik, religion — det är överallt dess arbete. Det gamla och trygga måste rivas för ett nytt, som i början synes otruggt. Men man har den trösten: det synes bara otruggt i början. Är det nya förnuftigare, planmässigare, mera ändamålsenligt, huru mycket lättare skall hemtrevnaden icke kunna slå rot där, bara den får tid på sig. Om så mycket kärlek och omsorg kunde bo i kåkstaden, i det gamla Göteborg, hur mycket skall då inte kunna växa i det nya.

Ebbe Linde.

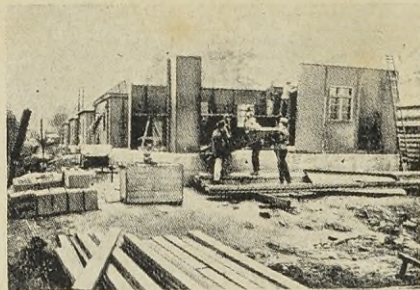

Solsken och grönska i stålhuskvarteren.

kriget hade England och Skottland ett par tusental byggningar, där även väggarna och stundom också taket utgjordes av stålplåt. Särskilt i Glasgow har byggnadssättet vunnit förstälse, och en av förstäderna består uteslutande av enfamiljs stålhus.

För Tyskland och kontinenten överhuvudtaget är idén ganska ung. Det är endast ett par år sedan de stora tyska stålverken började experimentera, men detta med sådan framgång, att man redan nu vågar ana, att den tid inte är alltför avlägsen, då stålet besegrat de övriga byggnadsmaterialen.

I Ruhr-området, vid Essen, Duisburg och Düsseldorf, har man redan

Stålväggarna resas.

uppfört omkring ett tusen stålhus. De flesta äro enfamiljshus i en och en halv våning, d. v. s. undervåningen innehåller själva bostadsrummen under det att sov- och gästrummen förlagts en trappa upp under taket, såsom delvis framgår av närstående bilder.

Den fenomenalt korta tid, på vilken ett dylikt stålhus kan uppföras, torde kanske ha sitt intresse att erinra om. Sedan grunden blivit lagd, kan huset uppföras och färdigställas på två à tre dagar. Transporten av järnplåtarna, d. v. s. väggarna, ställer sig ganska enkel. På en större lastbil kan nära nog ett helt hus förslas, och sedan "virket" kommit fram till byggnadsplatsen är det bara att skruva ihop vägg- "bräderna" och taket. Alla plåtar gönas lika långa och lika breda, och vill man ha ett större hus, tar man endast ett större antal plåtar. Fönstrens antal bestämmas genom så och så många fönsterplåtar, dörrarnas likaledes. Standardisering alltså till det yttersta.

Den mest svårlösta frågan var att få rumsluftens temperatur och fuktighet konstant. Dennes regelbundenhet hänger givetvis intimt samman med innerväggarnas beskaffenhet. Man har försökt med åtskilliga isoleringsmedel såsom pressad tång, torvströ, olika pappsammansättningar m. fl. Vi besökte åtskilliga stålhusfamiljer, men ingen klagade numera över fuktighet eller kyla. Man tycks alltså ha lyck-

ligt löst den frågan, åtminstone för Tysklands luftstreck. Skulle husen finna omsättning i Skandinavien måste dock säkerligen nya isoleringspreparat framexperimenteras.

Vad för folk bo i stålhusen? Män-miskor av alla samhällsklasser, men mest arbetare. Tysklands arbetarklass har betydligt högre fordringar på bostäder och rummens antal än vad vi äro vana vid. Det kommer tytenst sällan ifråga att bygga nya bostäder utan badrum. Åtskilliga chaufförfamiljer i Ueiderich med en månadsinkomst i svenskt mynt av c:a 250 kronor hade fyra-rumslägenheter. Men så måste tilläggas, att hyrorna i Tyskland äro mycket låga. För en dylik 4-rumslägenhet betalades exempelvis endast 75 kronor i mån.

Även uppförandet av nybyggnader ställer sig betydligt billigare än hos oss. Ett enfamiljs stålhus med 2 större rum och kök på nedre botten samt sov- och badrum en trappa upp kostar i uppförande c:a 15,000 kronor, vilket är 15—20 % mindre än samma hus av trä eller betong. Statliga lån underlätta dessutom i hög grad byggnadsverksamheten. I Sverige kostar en dylik trävilla minst 25,000 kronor.

Exporten av stålhus från Tyskland till andra europeiska länder är redan i gång. Sälunda ha tyska företag redan uppfört åtskilliga hus på Balkanhalvön i Konstantinopel och Aten.

Stålhusbyggandet kan för Tysklands vidkommande i viss mån sägas vara en efterkrigsföreteelse. Det är den gamla satsen som kommer igen om svärderna som bli plogbillar. "Och

En stålhusgata.

för resten få vi ju nu både bra och billiga kanoner från Sverige", säger vår ciceron, icke utan ett visst medlidande med det fredsälskande landet vid polen. Men stålhusbyggandet är inte bara en tillfällig företeelse. Det är den nya tidens strävan att hinna med i galoppen, att hastigt och billigt framställa ändamålsenliga och hygieniska bostäder för den nya tidens människor, som vilja pröva alla tänkbara möjligheter för att frigöra massan från tvånget att bo i usla käkar och skjuta med dyrbara kanoner.

G. L.

Hur trivas H. S. B:arna i sina nya bostäder?

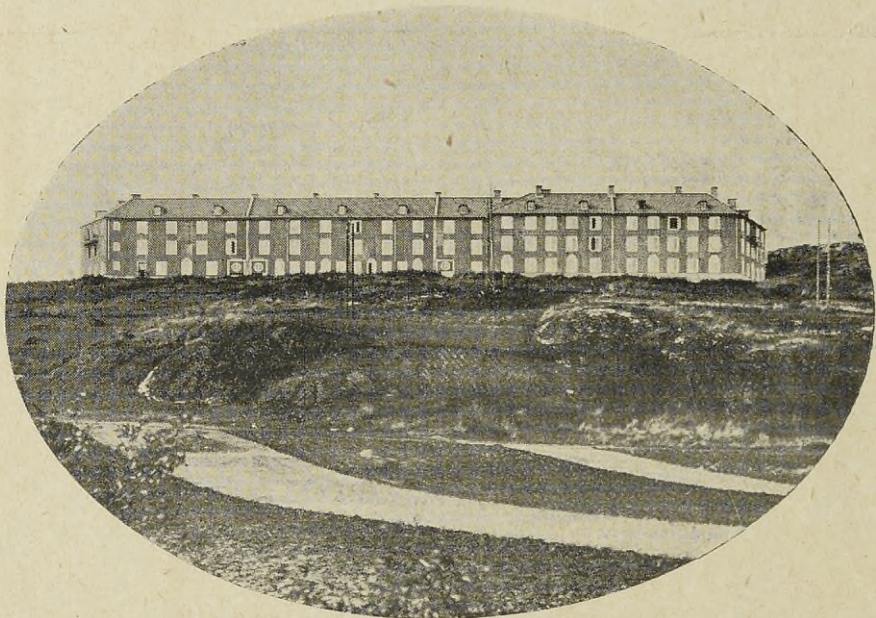
Axel Jansson: H. S. B:arna pionjärer i mer än ett avseende.

Hilding Pettersson: H. S. B:rörelsen fostrar till socialt samförstånd.

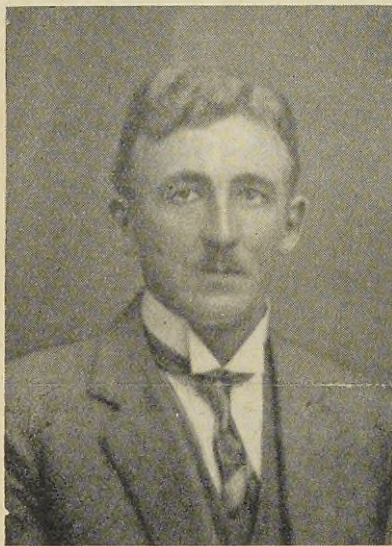
Under denna avdelning komma vi att låta H. S. B.-människor berätta om sina erfarenheter i de nya hälsobostäderna, framföra event. ytterligare önskemål och för övrigt diskutera frågor, som röra hemmet. Hilding Pettersson, ordförande för H. S. B:s dotterförening Kvarteret Svärdsiljan, och Axel Jansson, ordförande för dotterföreningen Helagsfjället, komma i dag med intressanta synpunkter.

dåliga bostäderna. H. S. B.-arna bli pionjärer i mer än ett avseende.

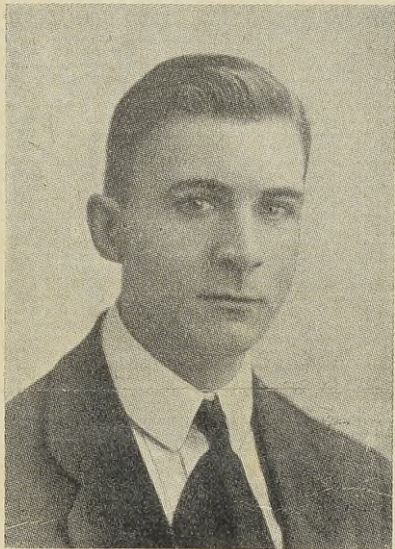
Hilding Pettersson ville särskilt framhålla betydelsen av att människorna genom H. S. B:s verksamhet lärde sig förstå och fatta innebörden i kollektivismens anda. Dessa nya bostadsföreningar äro ett stycke kooperation i djupaste mening. Deras stora mission är att lära männi-

Kvarteret Helagsfjället, som ligger i staden och på landet (Sofiagatan).

Axel Jansson.

Hilding Pettersson.

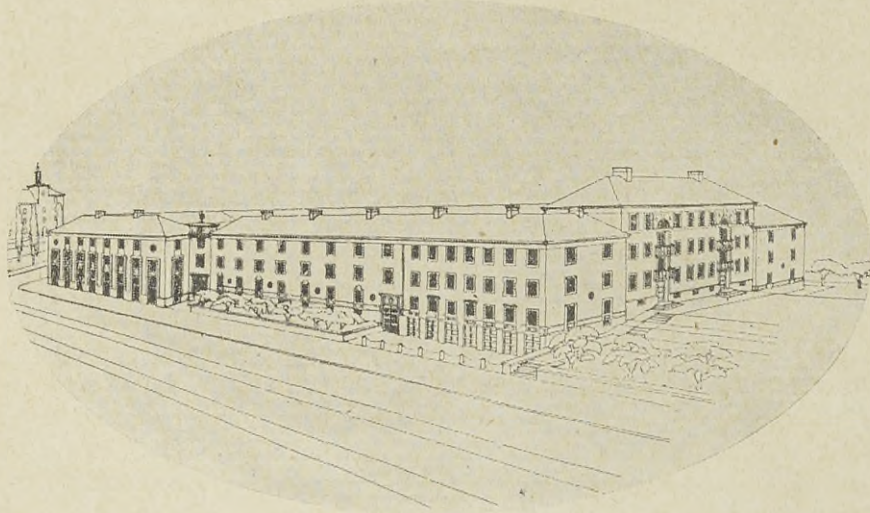
Det är klart, säger Axel Jansson, att människorna trivas. Så snart de inse, hur många företräden H. S. B.-lägenheterna erbjuda framför andra bostäder, äro de stormförtjusta. Ursprungligen hade vi endast duschrum här, men åtskilliga familjer ha sedan låtit insätta badkar. Jag för min del är mycket nöjd med duschrummet.

Vi ha nu bott här i två och ett halvt år eller sedan den 1 oktober 1926, så vi ha nog hunnit få lite erfarenheter av H. S. B.-bostäderna. Många tyckte nog i början att hyrorna voro väl högt tilltagna, men sedan det nu blir överskott, som täcker fastighetens administration, äro alla mycket belättna.

Det intressantaste är att iakttas barnen. I vår fastighet bo 59 familjer med tillsammans 72 ungdomar under 14 år. I början skulle de nödvändigt rita på väggarna, slå sönder strömbrytarna och dyl., men den tendensen är alldeles försvunnen nu. Föräldrarna ha en känsla av att det är deras eget hem, och detta inpräntas hos barnen, som blivit helt och hållet förändrade på dessa år. Det är glädjande att se, hur aktsamma de äro om gräsmattorna, blommorna, sofforna. Denna H. S. B.-bostädernas uppfostrande betydelse kan säkerligen inte skattas högt nog. Aktsamheten, lydnaden, förstälsheten för det vackra återverkar på andra områden i barnens liv. Och kanske ännu viktigare: människor som uppfostrats i dylika hygieniska bostäder komma säkerligen aldrig att återgå till de gamla,

skorna gemensamhetsanda, samförstånd, enighet.

Vidare måste verksamheten vara en uppfostrare i ekonomiska ting. Den nya tidens folk måste absolut sätta sig in i na-

Kvarteret Svärdsiljan (Kungsladugårdsgatan).

tionalekonomiska och socialpolitiska problem. Vårt hem, vår bostad kommer kanske att äga bestånd 2 à 3 generationer, vi själva bebo den knappast en halv generation. Det går inte an att genast fråga: Vart tar det vägen som blir över, sedan omkostnaderna besörjts? De egoistiska intressena, som tyvärr så ofta behärska vårt föreningsliv, måste sättas åsido, vi måste förverkliga ett stycke broderlighet för samhället. Det är just vad H. S. B.-arna göra.

Hilding Pettersson tillfogade vidare,

att han hoppades att Hyresgästen med Det Nya Göteborg skulle ägna uppmärksamhet åt de viktiga ekonomiska och finansiella frågor, som sammanhånga med bostadskooperationens utveckling. Endast en allmänt spridd kunskap om rörelsens förutsättningar skall kunna slutgiltigt triumfera över de motstånd, som från olika håll och olika utgångspunkter resas emot den.

Vad säger Ni om H. S. B:s gårdar?

Det är mig ett nöje att stå och se ut över denna öppna, fria gård, där de minsta barnen leka i lugn och ro utan

att störas av gatutrafiken. Hade detta område varit bebyggt av privatföretag, skulle planen varit delad i flera gårdar, vilket omöjliggjort inrättandet av den vackra plantering som nu är fastighetens stolthet.

För den av H. S. B:s kvinnoråds ordf. fru Hedvig Johanson samt fruarna Alice Andersson och Anna Stolfer bedrivna upplysningsverksamheten komma vi att lämna redogörelse i nästa nummer.

Den ensamme

är starkast, sade den norske diktaren Henrik Ibsen och försjönk i den djupaste sociala pessimism.

Den unge svenske diktaren Pär Lagerkvist svarar:

Den ensamme är svagast.
Ej för han ensam är,
men för att han förnekar
det han inom sig bär.
Vår ande då den djupnar
är livets breda älv.
Den väg du går allena
för bort ifrån dig själv.

Ur den amerikanske filosofen Emersons arbete: Samfundsliv och ensamhet.

Familjen är mänsklighetens hem, lika väl som barnets. De händelser, som tilldraga sig därinom, beröra oss närmare och innerligare än alla, som genomforskas av senater och akademier. Hemmets tilldragelser beröra oss alltid. De s. k. offentliga angelägenheterna kunna beröra oss, kunna också icke beröra oss. Om en människa vill bli förtrogen med världens verkliga historia, med sin tidsålders anda, behövar hon ej först gå till riksdagshuset eller hovet. Livets hemlighetsfulla ande måste sökas i en oss mer närliggande verklighet. Vad, som äger det djupaste intresset för oss, är det, som göres och lides i vårt hem, inom vår kroppsliga och själsliga tillvaro, i vår personliga historia. Verklighet är bättre än dikt, om vi endast kunde komma åt den rena verkligheten. Tror du väl, att någon välutalare eller diktare förmår draga din

H. S. B:s golvström och tempelbyggeri.

För Hembyggeri, som även kan kallas "Tempelbyggeri" äro många tusenden av medborgarna i Göteborg intresserade i dag. För att kunna befrämja detta nyvaknande intresse bland arbetarebefolkningen gäller det att möta dem med hjälp till nya bostäder i den mån det är möjligt.

Här gäller det i första hand, icke att föra dem i kontakt med ett invecklat kallt principsystem, men väl med hem- och tempelbyggandets ande och liv.

Klart och tydligt vittnar arbetarebefolkningens nya inställning om att hemmens stora värden aldrig kunna dö. Länge ha de varit skynda för nutidsmänniskornas blick, men nu framträder de alltmer i klarhet.

Idéer och tankeströmningar från svinande, kyliga och härjade tider inom politiken har råkat i konflikt med en ny tids varmare tankeriktning, djupare social känsla och längtan efter något varaktigt gott. Detta vaknande släkte ser i dag, att en av vägarna till en lyckligare värld är skapandet av Goda bostäder och Goda hem, även om hyresgäströrelsen använder i tal och skrift en annan metod, än den länge vedertagna, skapande andra former än de gamla och letande sig fram till den värdefulla varma livshärden — det goda hemmet — Tempel!

Det är säkerligen tillbörligt och nödvändigt, att ej hänga upp sig på dessa för en del människor fränstötande drag, (blockaderna mot fastighetsägarnas oskäliga hyror), utan se litet djupare, förståelsefullare in i hyresgästernas eländiga tillvaro och där söka förklaringen.

Har man varit en av Hyresgästernas Centralförsamlings undersökare på ort och ställe av blockerade bostadslägenheter inom endast några stadsdelar, då finner man många anknytningspunkter för vårt gemensamma arbete med hyresgästföreningarna på byggandet av den nya staden med hygieniska och hemtrevliga bostäder åt alla.

Från andaktsstunderna i de nya H. S. B.-bostäderna skall utgå en golfström, som smälter ned tjälmarksmänniskorna!

Ture Blomqvist.

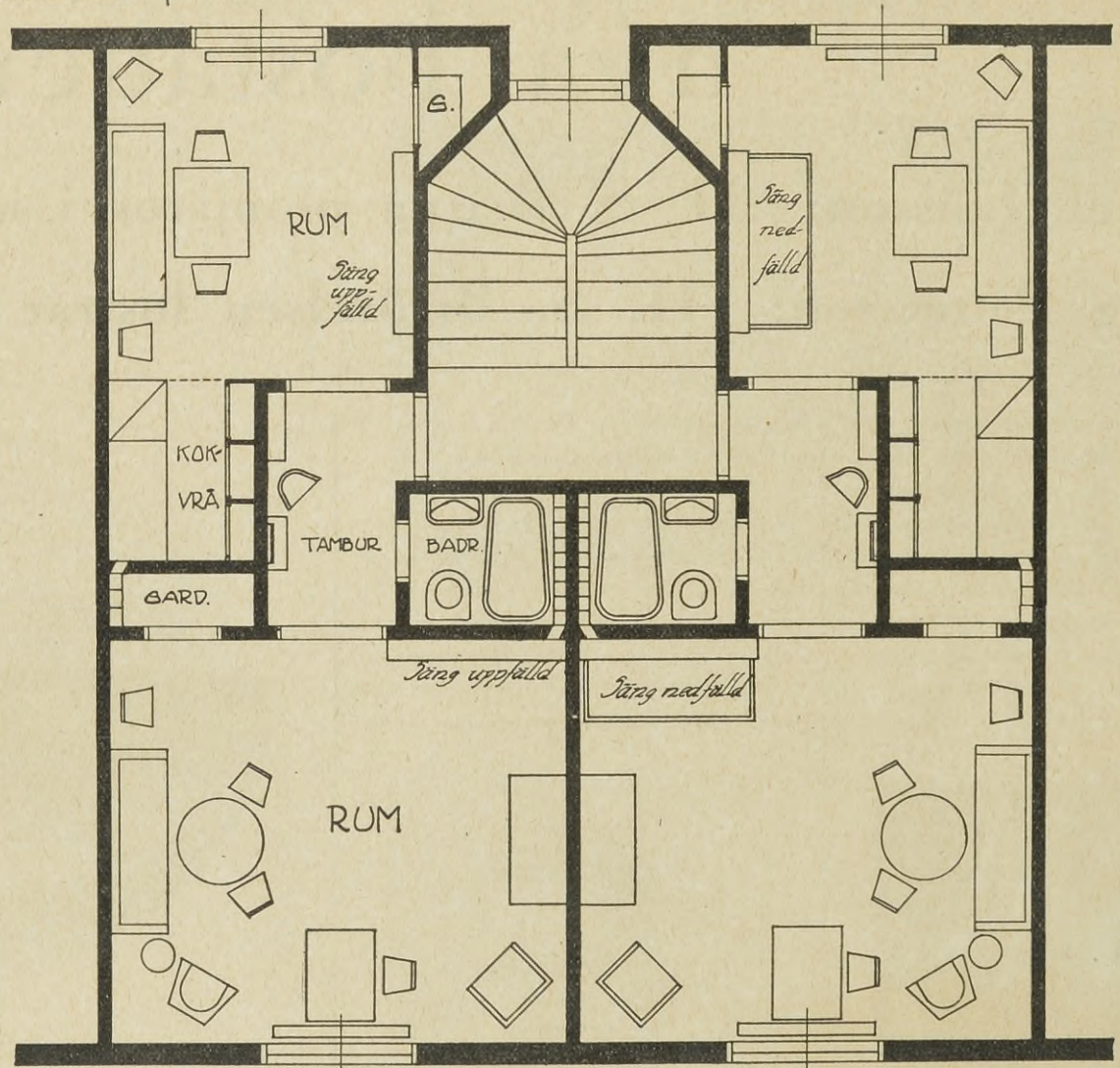
uppmärksamhet bort från en zigeneriska, som förmådde sanningsenligt förutsäga människans verkliga öden; som kunde försona din moraliska karaktär med din naturliga utveckling; som kunde förklara dina motgångar, dina feberaktiga lustar, dina skulder, ditt temperament, dina tankevanor, dina åsikter, och som vid varje förklaring ej skilde dig från det hela utan förenade dig därmed? Är det ej klart, att det ej är i senaten, eller i hovets salar eller på affärskontoren, utan i hemmen som vi förmå lära känna tidens sanna karaktär och förhoppningar? En sådan verklighet är helt visst svårare att utläsa. Det är lättare att anställa en folkräkning eller beräkna ett lands ytvidd, att kritisera dess politik, böcker, konst än att komma till individerna och deras hem och läsa ut deras karaktär och förhoppningar i deras sätt att leva. Och ändock söka vi ana oss fram till sanningen på denna bättre väg. I en eller annan form vända vi alltid tillbaka till den. Vår tids fysionomi och frenologi äro nog så yttliga och mekaniska system, men de vila på en oförgånglig grund. Vi äro förvissade om att det ej är den heliga människogestalten, vi se i dessa

underliga, ömkansvärda och dystra masker (masker, som vi själva bära och som vi möta) dessa varelsor med uppblåsta och förkrympta kroppar, kala huvuden, matta ögon, svag andhämtning, med bräcklig hälsa, resulterande i en för tidig död. Vi leva som ruiner bland ruiner. Den stora verkligheten är den, som är oss nära. Förklaringen till kroppens gåta är att söka i själen. Historien om dina öden är redan förut skriven i ditt liv.

Låt oss därför lämna de offentliga platserna och beträda hemmets värld.

SÅDANA LÄGENHETER BYGGER H.S.B. 1930.

H.S.B:s styrelse och Förtroenderåd har beslutat att H.S.B. 1930 skall bygga c:a 200 lägenh. $\frac{1}{3}$ 1 rum o. kök, $\frac{1}{3}$ 1 rum, kök o. liten kammare samt $\frac{1}{3}$ 2 rum med kokvrå, alla försedda med badrum och på samma golvyta. Hyran blir 55.- pr mån. om Göteborgs stad lämnar 15% av kostnaden i lån att amortera på 30 år. Skall detta lån amorteras på 15 år, blir hyran 60.-kr pr mån.

Insatsen, 1000.- kr., kan göras under 1 år eller, efter särskild ansökan, kan styrelsen för H.S.B. medgiva, att insatsen får betalas med 10.-kr pr vecka under 2 år före inflyttningen.

Det problem, som det gällde för H. S. B. att lösa 1925—1929, var att iordningställa badrum till varje en- och tvårumslägenhet jämte praktiskt inredda kök. Till 1 oktober d. å. hava vi levererat detta praktiska bevis på att detta går genom de färdigbyggda 750 bostadslägenheterna med dusch och badrum.

Behovet i dag är att med bibehållande av badrummen till smålägenheterna och med begränsning till samma golvyta som använts tidigare till ett rum och kök få fram en lägenhetstyp, där köket kommer att bli ännu ändamålsenligare.

Detta vinnes genom inrättande av en kokvrå, som innehåller gasspis, kombinerat disk-, gryt- och kryddskåp jämte skänkskåp med städskåp. Husmoderns steg bliva färre i denna kokvrå än i de gamla köken.

God ventilation erhålles i dessa kokvrår genom särskild frisklufttrumma till kokvråns nedre del.

Frisklufttrumorna ligga i bjälklagen med ventil i ytterväggen. Dessutom finnes de vanliga inventurerna vid taket i kokvrån. Ljust skall det också bliva i kokvrån genom att öka 50 proc. av fönstrens storlek — således tre släta rutor i bredd.

Stockholms Byggnadsnämnd tillåter t. o. m. inbyggda kokvrår, avskilda medelst en glasvägg. Här i Göteborg har Byggnadsnämnden hitintills ej tillåtit kokvrå till spisrum annat än med direkt ljus, vilket givetvis är en fördel, då husmödrarna slippa stå och arbeta bakom denna glasvägg, som ej släpper in tillräckligt med ljus.

Två rum och kokvrå användes i Norrköping, Örebro och Stockholm. Sex personer få liggplats. Far och Mor i duschattellen i stora rummet, ett mindre barn i en barnsäng eller liggstol, ett större barn i den nedfällbara sängplatsen. I matrummet finnes två sovplatser.

De nedfällbara sängplatserna taga obehaglig plats om dagen, samtidigt som sängkläderna i dessa sängar har sin givna plats.

H. S. B. kommer att hos byggnadsnämnden anhålla om att få utföra experimentet med kokvrå uti två st. tvårumslägenheter å kvarteret Kärleksörten.

Sedan dessa äro färdiga, skall H. S. B:s kvinnoråd möblera den nya kokvråslägenheten och inbjuda Byggnadsnämnden, Drätselkammaren, tidningspressen och allmänheten att bese desamma. Därefter kommer H. S. B. att igångsätta ritningsarbetena för 1930 års produktion å cirka 200 lägenheter, därav $\frac{1}{3}$ vanliga H. S. B.-lägenheter om ett rum och kök, $\frac{1}{3}$ ett rum kök och kammare, $\frac{1}{3}$ två rum med kokvrå, alla tre storlekarna på en golvyta av cirka 40 kvm.

*—

2. Ventilationsfrågan har visat sig vara av övervägande fysikalisk natur. Det är mindre fråga om att skaffa en god andningsluft än en frisk atmosfär att vistas i. Luftens temperatur, fukthalt och rörlighet få tillmätas utslagsgivande betydelse.

3 Bostädernas ombonade beskaffenhet, införandet av centraluppvärmning och den ännu bristfälliga förståelsen för den fris-

ka. luftens betydelse hota att minska folkhälsan och sänka vår arbetsprestation.

4. Den s. k. uppåtriktade ytterväggsventilationen med lämpligt anbragta och anordnade intag och uttag för luften torde kunna betecknas som standardmetod för ventilation av bostäder och vissa slag av arbetslokaler.

(Dr Göthlin i "Nordisk Byggnadsdag 1927.")